

Ks. Antoni Chlondowski, *Akompaniamenty organowe do pieśni kościelnych*, red. muzyczna ks. Maciej Szczepankiewicz SDB, Wydawnictwo Towarzystwa Salezjańskiego, Inspektoriat pw. Św. Wojciecha, Piła 2016, ss. 109, ISBN: 83-88517-57-0.

Jednym z najwybitniejszych polskich kompozytorów salezjańskich, przedstawicielem tzw. cecylianizmu w muzyce kościelnej, był ks. Antoni Chlondowski (1884-1963), a właściwie Antoni Hlond. Wszystkie swoje dzieła muzyczne podpisywał pod zmienionym nazwiskiem (pseudonimem artystycznym), ze względu na uszanowanie swego brata, również salezjanina, ks. kardynała Augusta Hlonda, Prymasa Polski. Warto zauważyć, że trzeci z braci Hlondów, Ignacy, również był salezjaninem. Chlondowski znany jest powszechnie wśród muzyków kościelnych jako autor znakomitych utworów muzyki kościelnej i liturgicznej oraz muzyki świeckiej (napisał ich blisko cztery tysiące), a także jako założyciel słynnej Salezjańskiej Szkoły Organistowskiej w Przemyślu, która działała od 1916 do 1963 roku, kiedy to w brutalny sposób została ona przejęta i zlikwidowana przez władze komunistyczne.

W repertuarze niemal wszystkich chórów kościelnych znajdują się kompozycje i opracowania utworów ks. Chlondowskiego, które są chętnie wykonywane. Niektóre jego pieśni, jak chociażby *Pan zstąpił z nieba czy Msza C-dur*, na stałe znalazły miejsce w śpiewnikach kościelnych, np. w najbardziej uznanym *Śpiewniku Kościelnym* ks. Jana Siedleckiego. Każdy niemal organista kościelny zetknął się z jego utworami napisanymi na organy, np. z bardzo popularnym *Zbiorem 225 łatwych preludów na organy lub harmonium w najwięcej używanych tonacjach dur i moll* (Poznań 1960). Bardzo chętnie wykorzystywane są jego użytkowe akompaniamenty do pieśni liturgicznych i kościelnych, opracowane w sposób przystępny, nieskomplikowany, możliwy do wykonania przez przeciętnego organistę.

Publikację *Akompaniamentów organowych do pieśni kościelnych* ks. Chlondowskiego należy zatem odnotować z uwagą. Redakcji muzycznej utworów dokonał ks. dr Maciej Szczepankiewicz SDB, nauczyciel akademicki w Akademii Muzycznej im. Jana Paderewskiego w Poznaniu i Akademii Sztuki w Szczecinie, wykładowca muzyki liturgicznej w salezjańskich seminariach zakonnych, wybitny muzyk i wirtuoz gry organowej. Książd Szczepankiewicz jest autorem wielu wykonań muzyki organowej ks. Chlondowskiego, ks. I. O. Mańskiego i innych kompozytorów, które zostały uwiecznione na płytach CD. Warto przywołać choćby niektóre z nich, np.: M. Szczepankiewicz, *Spotkanie z muzyką organową*, nagranie w kościele OO. Franciszkanów w Woźnikach, Studio S Production, Szczecin 1997; M. Szczepankiewicz, *Preludia ks. Antoniego Chlondowskiego*, nagranie w kościele Salezjanów w Łądzie, Studio S Production, Szczecin 2000. Jest on także autorem publikacji naukowych i popularnonaukowych z zakresu muzyki liturgicznej. Ze znanych pozycji wspomnieć wypada np.: M. Szczepankiewicz, *Organista liturgiczny*, wyd. Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego, Poznań 1999, czy M. Szczepankiewicz, *Cantate Domino. Szkice o kulturze muzycznej Kościoła*, wyd. Salezjańskiej Szkoły Organowej im. Kardynała Augusta Hlonda w Szczecinie, Szczecin 2005.

Redaktor zbioru wydał dotychczas osiem zeszytów z dziełami muzycznymi kompozytorów salezjańskich. Istotną część tego dorobku stanowią wydania z akompaniamentami organowymi do pieśni religijnych ks. Chlondowskiego, co świadczy zarówno o jego fascynacji talentem wybitnego salezjańskiego twórcy, jak również o istotnym osiągnięciu ks. Szczepankiewicza, który dzięki swej żmudnej pracy ocalił wiele jego dzieł od zapomnienia.

Publikacja została pieczołowicie przygotowana. Tym bardziej, że opracowania niektórych utworów wymagały ingerencji redaktora, z uwagi na bardzo zniszczone rękopisy, bądź też słabo już czytelne kopie dzieł utrwalonych w technice powielaczowej, które stały się podstawą opracowania. W tym przedsięwzięciu ks. Szczepankiewicz wykazał się wielką precyzją, doświadczeniem organisty, a także intuicją, wynikającą z doskonałej znajomości zasad harmonicznnych i kontrapunktycznych, jak i stylu ks. Chlondowskiego. Jeśli pojawiły się jakieś niewielkie lapsusy w niektórych pieśniach (np. literówki), wynikają one jedynie z pomyłek edytorskich.

Zbiór utworów zawiera w sumie 148 pozycji, które zostały podzielone na piętnaście zasadniczych części: (I) pieśni adwentowe – 7 pieśni; (II) pieśni na Boże Narodzenie – 14; (III) pieśni na Wielki Post – 15 (w tym dwa z utworów zawierają po dwa warianty melodyczne); (IV) pieśni wielkanocne – 8 (w tym jeden utwór zawiera dwa warianty melodyczne); (V) pieśń na Zielone Świątki – 1 utwór w trzech wariantach; (VI) pieśni eucharystyczne – 19 (w tym trzy utwory zawierają po dwa warianty); (VII) pieśni do Najświętszego Serca Pana Jezusa – 9; (VIII) pieśń do Chrystusa Króla; (IX) pieśni do Matki Bożej – 35 (w tym trzy utwory w dwóch wariantach); (X) pieśni na cześć Świętych Pańskich – 11; (XI) pieśni przygodne – 8; (XII) pieśni za zmarłych – 3; (XIII) pieśni mszalne – 5; (XIV) nabożeństwa – 6; (XV) śpiewy łacińskie – 4. Są to zatem kompozycje, które obejmują w zasadzie cały rok liturgiczny i niemal wszystkie nabożeństwa.

Opracowany zbiór akompaniamentów wykazuje ewidentnie walory użytkowe publikacji. Po pierwsze, można w nim znaleźć najbardziej znane i chętnie wykonywane przez wiernych pieśni kościelne, śpiewane we wszystkich polskich świątyniach. Po drugie, zostały one napisane w przystępnych tonacjach, co jest istotne dla mniej wprawnych organistów. Niektóre z utworów zostały odpowiednio obniżone, w stosunku do tonacji oryginalnych, by łatwiej je można było śpiewać. Ponadto całe dzieło zostało zapisane w dużym stosunkowo formacie, B4 (wys. 35 cm; szer. 25 cm), w wyniku czego każdy utwór łatwo zmieścił się na jednej, bądź na dwóch sąsiadujących ze sobą stronach. Jest to bardzo ważny szczegół, bowiem muzyk nie musi przewracać kartki w trakcie akompaniowania. Wydaje się jednak, że zarówno zapis tekstu, jak i nut w partyturze mógłby być nieco większy, co ułatwiłoby organistom czytanie dzieła. Jest to jednak mankament ze strony wydawcy, a nie autora publikacji. Bardzo praktycznym pomysłem redaktora zbioru jest sposób jego oprawy. Jest to typ kołonotatnika, z kartkami mocowanymi do okładki za pomocą metalowej spirali. Taka oprawa ułatwia organistom swobodne przekładanie stron i ustawianie zbioru w dowolnej pozycji. Poza tym nie grozi śpiewnikowi samozamknięcie w nieoczekiwanym momencie, jak to ma często miejsce w zeszytach zszywanych, ani też wypadnięcie stron, co zdarza się z kolei w zbiorach sklepanych.

Jedynym mankamentem, wydaje się dość istotnym – zdaniem autora teź recenzji – jest brak podania autorów tekstów pieśni i melodii/kompozycji. Szkoda, że redagując repertuar, autor nie umieścił nazwisk tychże twórców przy każdym utworze. Jeśli nie dało się tego uczynić bezpośrednio przy każdej kompozycji można było umieścić te ważne informacje w spisie treści, tym bardziej, że tam właśnie jest na tego typu zapis sporo miejsca. Dla organisty- akompaniatora nie jest to może aż tak istotne, jednak dla osób zajmujących się profesjonalnie muzyką sakralną, dla animatorów muzyki kościelnej, muzykologów i historyków muzyki jest to bardzo ważna informacja. Mankament ten nie umniejsza oczywiście wartości zbioru. Należałoby ten brak wziąć pod uwagę przy kolejnej edycji tego dzieła.

Podsumowując, należy raz jeszcze podkreślić użytkowy charakter recenzowanej publikacji. Świetnie dobrany repertuar, przystępne tonacje utworów, ciekawe opracowanie harmoniczne pieśni oraz praktyczna oprawa zbioru, to tylko niektóre walory publikacji, której należy pogratulować jej autorowi. *Akompaniamenty organowe do pieśni kościelnych* z powodzeniem mogą służyć zarówno muzykom kościelnym/organistom, animatorom życia muzycznego w ośrodkach parafialnych, kantom, jak i kompozytorom oraz muzykologom, dokonującym refleksji naukowej nad dziełami muzyki sakralnej. Ksiądz A. Chlondowski, któremu bardzo zależało na wysokim poziomie muzyki kościelnej i który dynamicznie oraz wyjątkowo skutecznie zabiegał o profesjonalne wykształcenie organistów, w pierwszym rzędzie im właśnie dedykował swoje opracowania organowe.